

POSTANOWIENIE

27 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 27 czerwca 2024 r. w Warszawie
zażalenia E.G. i Z.G.

na wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu

z 7 lipca 2023 r., I ACa 1831/22,

w sprawie z powództwa E.G. i Z.G.

przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.

o zapłatę,

**uchyla zaskarżony wyrok, pozostawiając rozstrzygnięcie
o kosztach postępowania zażaleniowego do orzeczenia
kończącego postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 30 maja 2022 r. Sąd Okręgowy w Legnicy zasądził na rzecz powodów od pozwanego Banku kwoty 5.280,81 zł oraz 34.017,97 CHF wraz z bliżej oznaczonymi ustawowymi odsetkami za opóźnienie (punkt I); dalej idące powództwo w zakresie żądania głównego oddalił (punkt II) oraz orzekł o kosztach postępowania (punkt III).

Wyrokiem z 7 lipca 2023 r. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu, w następstwie rozpoznania apelacji strony pozwanej, uchylił powyższy wyrok w punktach I oraz III i sprawę w tym zakresie przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Legnicy, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach

postępowania apelacyjnego. Sąd drugiej instancji podzielił stanowisko Sądu Okręgowego, że umowa nie wiąże już stron na skutek jej nieważności *ex tunc* po eliminacji klauzul przeliczenia walutowego. Stwierdził jednocześnie, że istota sprawy nie została rozpoznana, gdyż roszczenie powodów powinno być ocenione przez pryzmat zubożenia powodów/wzbogacenia pozwanego, zaś Sąd pierwszej instancji powyższą kwestią w ogóle się nie zajmował ze względu na przyjęcie założenia, że nieważność umowy samoistnie generowała obowiązek zwrotu świadczenia uiszczanego przez powoda na rzecz banku jako świadczenia nienależnego, co stoi w sprzeczności z art. 410 § 2 oraz art. 405-409 k.c.

W zażaleniu na powyższe rozstrzygnięcie powodowie zaskarżyli je w całości i zarzucili naruszenie art. 386 § 4 k.p.c.; art. 410 § 1 i 2 w związku z art. 405 - 409 k.c.; art. 410 § 1 i 2 w związku z art. 405 k.c. oraz art. 6 ust. 1 w związku z art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 i z art. 410 § 1 i 2 oraz art. 405 k.c. Domagali się uchylenia wyroku i orzeczenia co do istoty sprawy przez oddalenie apelacji pozwanego w całości i zasądzenia od pozwanego na rzecz powodów zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych; ewentualnie uchylenia wyroku w całości i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi, który wydał orzeczenie, lub innemu sądowi równorzędnemu oraz zasądzenia od pozwanego na rzecz powodów zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowym według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zasadnicza część podniesionych w zażaleniu zarzutów jest niedopuszczalna. Zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. ma na celu jedynie skontrolowanie przez Sąd Najwyższy, czy orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji, przekazujące sprawę do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji, zostało prawidłowo oparte na jednej z przesłanek przewidzianych w art. 386 § 2 lub 4 k.p.c., a więc czy powołana przez sąd drugiej instancji przyczyna uchylenia odpowiada wskazanej w uzasadnieniu podstawie ustawowej i czy rzeczywiście wystąpiła w sprawie. Dokonywana ocena powinna mieć zatem charakter formalny i skupiać się wyłącznie na ustanowionych w powyższych

przepisach przesłankach uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji i nie może wkraczać nie tylko w ocenę merytorycznego stanowiska sądu drugiej instancji w kwestii materialnoprawnych podstaw rozstrzygnięcia, lecz także w ocenę prawidłowości zastosowania przez ten sąd innych przepisów prawa procesowego, nie związanych bezpośrednio ze wskazaną przyczyną uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji. Zakres tej kontroli nie obejmuje ocen wyrażonych w zaskarżonym orzeczeniu i niemających związku z przesłankami uchylenia orzeczenia poglądów co do wykładni prawa, merytorycznego stanowiska w sprawie oraz popełnionych w postępowaniu apelacyjnym uchybień procesowych (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 7 listopada 2012 r. IV CZ 147/12, OSNC 2013, Nr 3, poz. 41; z 28 listopada 2012 r., III CZ 77/12, OSNC 2013, Nr 4, poz. 54; z 10 stycznia 2013 r., IV CZ 166/12, niepubl.; z 10 grudnia 2015 r., V CZ 77/15, niepubl.; z 15 kwietnia 2016 r., I CZ 13/16, niepubl.; z 19 października 2016 r., V CZ 58/16, niepubl.; z 13 grudnia 2019 r., II CZ 71/19, niepubl. i z 28 lutego 2020 r., I CZ 5/20, niepubl.; z 28 kwietnia 2021 r., IV CZ 16/21, niepubl.).

W konsekwencji zarzuty zażalenia zmierzające do weryfikacji prawidłowości wyrażonych przez Sąd Okręgowy poglądów prawnych dotyczących materialnoprawnej podstawy powództwa nie mogły - jako zastrzeżone dla postępowania kasacyjnego - podlegać rozpoznaniu przez Sąd Najwyższy w toku zainicjowanego postępowania zażaleniowego. Uwzględniony nie mógł również zostać wadliwy wniosek główny zażalenia - o uchylenie przez Sąd Najwyższy wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie apelacji pozwanego w całości. Skutkiem rozpoznania przez Sąd Najwyższy zażalenia przewidzianego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. nie może być bowiem wydanie orzeczenia reformatoryjnego, które dopuszczalne jest tylko w postępowaniu kasacyjnym (zob. np. niepublikowane postanowienia Sądu Najwyższego: z 5 lipca 2013 r., IV CZ 65/13; z 18 października 2013 r., III CZ 48/13; z 28 kwietnia 2021 r., III CZ 12/21).

Na uwzględnienie zasługiwał natomiast zarzut naruszenia art. 386 § 4 k.p.c. Nierozpoznanie istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. ma miejsce wtedy, gdy Sąd pierwszej instancji zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, błędnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna unicestwiająca roszczenie albo przesłanka wykluczająca jego

skuteczne dochodzenie (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, Nr 1, poz. 22; z 12 lutego 2002 r. I CKN 486/00, OSP 2003, z. 3, poz. 36; z 19 czerwca 2013 r., I CSK 156/13, niepubl.; z 25 czerwca 2015 r., V CZ 35/15, niepubl. i z dnia 7 kwietnia 2016 r., II CZ 6/16, niepubl.). Częstokroć wskazuje się ponadto - co bywa jednak kwestionowane (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 28 lutego 2020 r., I CZ 5/20, niepubl.) - że nierozpoznanie istoty sprawy zachodzi także w przypadku dokonania przez sąd pierwszej instancji oceny prawnej żądania bez ustalenia podstawy faktycznej, co wymagałoby poczynienia kluczowych ustaleń po raz pierwszy w instancji odwoławczej (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12, OSNC 2013, Nr 5, poz. 68; oraz niepublikowane: z 23 września 2016 r., II CZ 73/16; z 24 stycznia 2017 r., V CZ 92/16; z 22 lutego 2017 r., IV CZ 112/16; IV CZ 113/16 i IV CZ 114/16 oraz z 14 czerwca 2017 r., IV CZ 18/17 i IV CZ 25/17).

Wyrok Sądu pierwszej instancji nie był dotknięty tego rodzaju nieprawidłowościami, a wytknięte w uzasadnieniu wyroku kasatoryjnego uchybienia dotyczyły w istocie nieprawidłowej wykładni przepisów stanowiących materialnoprawną podstawę żądania zapłaty oraz nieprzeprowadzenia w związku z tym pełnego postępowania dowodowego. Sąd Najwyższy wyjaśnił jednak, że o nierozpoznaniu istoty sprawy nie świadczy potrzeba poczynienia nowych ustaleń co do okoliczności faktycznych sprawy, choćby decydujących z punktu widzenia kierunku jej rozstrzygnięcia. Dokonanie przez sąd drugiej instancji odmiennej oceny prawnej i związana z tym potrzeba poczynienia dodatkowych ustaleń faktycznych nie upoważnia więc co do zasady do zarzucenia sądowi pierwszej instancji nierozpoznania istoty sprawy, a wskazuje jedynie, że istota sprawy nie została rozpoznana prawidłowo (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 9 sierpnia 2016 r., II CZ 113/16; z 20 stycznia 2017 r., I CZ 1/17; z 26 czerwca 2020 r., V CZ 25/20 i z 26 lutego 2021 r., I CZ 88/20, wszystkie niepubl.). Konieczne uzupełnienie postępowania dowodowego - wynikające z rozbieżności w ocenie prawnej sądów - powinno zatem mieć miejsce w ramach postępowania apelacyjnego, zgodnie z przyjętym zakresem kognicji tego sądu. Prowadzenie postępowania dowodowego w drugiej instancji, nawet w znacznym zakresie, i dokonywanie na jego podstawie samodzielnych ustaleń i ocen prawnych nie prowadzi do naruszenia

konstytucyjnego prawa do zaskarżenia orzeczeń wydanych w pierwszej instancji (art. 78 Konstytucji RP), jak również dwuinstancyjnego modelu postępowania sądowego, statuowanego w art. 176 ust. 1 Konstytucji RP (zob. np. niepublikowane postanowienia Sądu Najwyższego z 14 czerwca 2019 r., I CZ 46/19 i z 13 grudnia 2019 r., V CZ 88/19 oraz tam przywoływane orzecznictwo).

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 zdanie pierwsze w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

(K.L.)

[ms]